

Sociální zabezpečení v EU

Základní zásady, osobní a věcný
rozsah

Sociální zabezpečení v EU – obecné otázky

- svoboda pohybu zboží, kapitálu, služeb a osob
- svoboda pohybu osob
 - vytvořeny potřebné podmínky
 - nelze připustit ztrátu práv ze SZ vzhledem k různým podmínkách SZ v různých členských státech
 - rozdílné postavení od pracovníků toho státu, kde realizuje volný pohyb osob
- základy pro utváření společné politiky v oblasti SZ náznakově ve všech zakládajících smlouvách
- zásadní význam – Smlouva o ES/ Smlouva o fungování EU
 - čl. 39 – 40 Smlouvy o ES/ čl. 45-48 Smlouvy o fng. EU – volný pohyb osob
 - čl. 42 ES/ čl. 48 EU základ pro sociální zabezpečení

Obecné otázky - pokračování

- utváření evropského sociálního zabezpečení
 - částečně harmonizace právních úprav
 - převažující princip koordinace právních úprav jednotlivých členských států
- zakládající smlouvy neobsahují ustanovení, z nichž by bylo možno odvozovat jednotlivá práva jednotlivců
- těžiště evropského sociálního zabezpečení je v sekundárním právu

Základní prameny právní úpravy

- první úprava – přijata téměř bezprostředně po uzavření Smlouvy o založení EHS
 - nařízení Rady č. 3/58 a č. 4/58
- současná platná úprava
 - nařízení Rady č. 1408/71/EEC o aplikaci soustav SZ – pro určitou oblast
 - nařízení Rady č. 574/72/EEC - dtto
 - směrnice Rady č. 79/7/EEC ze dne 19. 12. 1978, o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení
 - směrnici Rady č. 86/378/EEC ze dne 24. 7. 1986, o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků, ve znění směrnice Rady č. 96/97/ES ze dne 20. 12. 1996

Základní prameny - pokračování

- nová platná úprava
 - nařízení Rady a EP č. 883/04 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení
 - nařízení Rady a EP č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla
 - nařízení Rady a EP č. 1231/2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení 883/04 a 987/09 na státní příslušníky třetích zemí, na která se tato nařízení nevztahují jen z důvodu jejich státní příslušnosti

Koordinace právních úprav – základní zásady

- účel koordinace: vytvoření podmínek pro fungování všech národních systémů SZ tak, aby osobám, které využívají právo volného pohybu, byla zajištěna konstantní ochrana proti definovaným sociálním událostem
- základní zásady
 - aplikace právního řádu jediného státu
 - rovné zacházení, asimilace faktů
 - zachování práv během jejich nabývání (sčítání dob pojištění)
 - zachování nabytých práv (výplata důchodů do ciziny)

Zásada aplikace právního řádu jediného státu

- základní princip
 - vyloučení negativní kolize
 - vyloučení pozitivní kolize
 - čl. 11 nařízení Rady a EP č. 883/04
 - právní řád členského státu, v němž jedinec pracuje bez ohledu na místo trvalého pobytu
 - vyloučeny jsou právní řády všech ostatních členských států
 - řada výjimek (čl. 12 a násl.)

Další zásady

- **zásada rovného zacházení**
 - čl. 18 Smlouvy stanoví zákaz veškeré diskriminace z důvodu státní příslušnosti (např. podmínky pro poskytování dávek, vázané na státní příslušnost)
 - čl. 4 nařízení č. 883/04
 - musí být aplikován ve všech případech (stejné zacházení jako příslušníci příslušného státu – od pojistných podmínek po dávky)
 - asimilace faktů
- **zásada zachování práv během nabývání**
 - sčítání dob pojištění – čl. 6
- **zásada zachování nabytých práv**
 - výplata dávek do ciziny
 - vyloučení všech doložek, které by vázaly poskytování dávek na podmínku trvalého pobytu
 - čl. 7 nařízení Rady č. 883/04

Osobní rozsah koordinace

- vymezení okruhu osob, na které se nařízení vztahuje – čl. 2
 - zaměstnané osoby nebo OSVČ, které podléhaly nebo podléhají zákonodárství jednoho nebo více států a jsou státními příslušníky jednoho nebo více čl. států
 - zaměstnané osoby nebo OSVČ, které podléhají nebo podléhaly zákonodárství jednoho nebo více států a jsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky bydlícími na území jednoho členského státu
 - rodinní příslušníci a pozůstalí po těchto osobách
 - pozůstalí (státní přísl. nebo osoby bez st. příslušnosti či uprchlíci bydlící na území jednoho státu) po osobách, které podléhaly zákonodárství jednoho či více stát bez ohledu na jejich státní příslušnost
 - státní úředníci – výjimečně a jejich rodinní příslušníci či pozůstalí
- pozor definice „zaměstnaná osoba“ nebo „OSVČ“ je speciální právě pro účely koordinace

Věcný rozsah koordinace

- okruh dávek, které jsou poskytovány; problém je v tom, že nařízení 883/04 nevymezuje charakteristiku dávky, dávkové schéma ani dávkovou formuli, pouze stanoví pravidla, podle nichž budou aplikovány národní systémy
- jsou definovány pouze oblasti SZ, které jsou koordinací dotčeny č. 3 odst. 1):
 - dávky v nemoci
 - dávky v mateřství a nemocenské otcovské dávky
 - dávky v případě invalidity
 - dávky ve stáří
 - dávky pozůstalým
 - dávky při pracovních úrazech a nemocích z povolání
 - pohřebné
 - dávky v nezaměstnanosti
 - předdůchodové dávky
 - rodinné dávky
- existuje i negativní vymezení (co koordinaci nepodléhá)